

Nr 1. 2021

Läsombudet

Tidningen för läsombud och högläsare

Veronica Andersson
på LL-Center
i Helsingfors om
hur de ställt om
under pandemin.

**”ALLT ÄR MÖJLIGT OM
BARA VILJAN FINNS”**

Feelgood för äldre med demens • Nominera till Årets läsombud 2021 • En eldsjäl slutar

Anmäl dig till Läsombudsregistret!

Är du läsombud eller frivillig högläsare? Då kan du anmäla dig till Läsombudsregistret och få tidningarna Läsombudet och Läsliv, nyhetsbrev och inbjudningar till inspirations- och utbildningsdagar. Anmäl dig till registret via e-post eller telefon:

E-post | register@mtm.se **Telefon** | 040-653 27 00

Allt för högläsningen!

◆ Pandemin. Snart ser vi ljuset i tunneln, hoppas jag. En sak man säkert kan säga är att den tvingat många av oss utanför våra bekvämlighetszoner. Att nästan från en dag till annan få ta till sig nya arbetssätt både utmanar och utvecklar.

Veronica Andersson, som ni mötte på omslaget, är koordinator för läsombudsverksamheten på LL-Center i Helsingfors och hon menar att deras verksamhet framöver kommer att vara en kombination av digitala och fysiska möten. Alla längtar vi efter de fysiska mötena men med det digitala och dess fördelar som komplement kanske verksamheterna blir ännu bättre?! Det är inspirerande att läsa om engagemanget hos högläsarna på LL-Center och hur de kämpar för högläsningen i dessa tider.

Apropå engagemang. Min kollega Catharina Kåberg, som har skrivit artikeln om LL-Center, har jobbat som främjare av läsning i omsorgen sedan 1995. Först som ansvarig för Kultur i vården i Uppsala kommun, och från 2009 som anställd på Centrum för lättläst och därefter MTM. På sidan 7 berättar hon om lärdomar och minnen. Och nya planer.

Jag vill också tipsa om en särskilt fin lättläst boknyhet i vår: feelgoodromanen **Sköna maj**. Den är skriven speciellt för äldre personer med demens. Läs intervjun med författaren på sidan 6, som inspirerades av en alldeles speciell person.

Slutligen ser jag fram emot alla nomineringar till Årets läsombud 2021! Läs mer om priset och hur du nominerar på sidan här bredvid.

Trevlig läsning!

Anette Säfström
Redaktör

INNEHÅLL

- 3 Nyheter
- 4 LL-Center i Helsingfors
- 6 Feelgood för äldre med demens
- 7 Intervju med Catharina Kåberg
- 8 Lästips – nya lättlästa böcker

Kontakta oss!

Mejla oss om du har tips och förslag på innehåll i tidningen.
info@mtm.se

Läsombudet ges ut av Myndigheten för tillgängliga medier två-tre gånger per år.

Redaktion: Anette Säfström, Catharina Kåberg, Hedvig Rudling, Sofia Alsterhag.

Ansvarig utgivare: Magnus Larsson **Tryck:** TMG Tabergs

ISSN: 2002-1674. **ISSN digital utgåva:** 2002-1682. **Webb:** mtm.se/lasombud

Omslagsfoto: Sofia Jernström

Nominera till Årets läsombud 2021!

Vet du någon som brinner för att främja läsning? Nominera personen till **Årets läsombud 2021**! Priset delas ut årligen till ett läsombud eller en frivillig högläsare som har gjort extra fina insatser för att främja läsningen inom LSS- eller äldreomsorg. Prissumman är 10 000 kronor.

Om priset

Årets Läsombud har funnits sedan 2012 och delas ut av Myndigheten för tillgängliga medier för att uppmärksamma läsombudsverksamheten och lyfta fram goda exempel på det viktiga arbete alla frivilliga högläsare och läsombud gör runt om i Sverige.

Tidigare vinnare: 2020 Sebastian Åkesson, Karlskrona, 2019 Agneta Jön Granemalm, Ljungby, 2018 Bitte Sahlström, Östhammar, 2017 Ingeborg Albrecht, Ystad, 2016 Ingrid Jonsson, Lidköping, 2015 Susanne Sandberg, Skövde, 2014 Ann Erixson, Halmstad, 2013 Barbro Granberg, Helena Oskarsson, Piteå, 2012 Marie Schelander, Härryda

Foto: Sara Mac Key

Foto: Amanda Åkesson

Förra årets vinnare Sebastian Åkesson.

Lämna din nominering senast
15 september
på mtm.se/lasombud

8 Sidor skriver lättläst om demokrati

I år är det hundra år sedan det första riksdagsvalet i Sverige där både kvinnor och män fick rösta. Den lättlästa nyhetstidningen 8 Sidor firar demokratiåret 2021 med en demokratisajt. Här finns bland annat artiklar om demokratins historia och intervjuer med personer som arbetar för att fler ska rösta.

– Egentligen var det först 1989 som alla vuxna fick rösträtt, när personer med intellektuell funktionsnedsättning också fick rätt att rösta. Och fortfarande behöver fler bli delaktiga i demokratin, säger chefredaktören Marie Hillblom.

2018 hade 7,5 miljoner personer i Sverige rösträtt, men hela en

Foto: Apelöga

På www.8sidor.se/demokratin-100-ar hittar du lättlästa texter om demokrati

miljon av dem röstade inte. Marie Hillblom säger:

– Bland de grupper som har ett lägre valdeltagande finns unga, personer med intellektuella funktionsnedsättningar och personer som är nya i Sverige. Därför skriver vi lite extra om dem på sajten.

Aktuella föreläsningar och inspirationsdagar

Anmälan och mer information hittar du på mtm.se/lasombud under sidan **på gång**.

26 maj, klockan 10–11

Föreläsning om **Läslustwebben**, en kunskapsbank med kompetensutveckling och inspiration för frivilliga högläsare. Drivs av Studieförbundet Vuxenskolan i Kalmar läns projekt Läslust hela livet (läs mer om det i nr 3 av Läsombudet 2020, på mtm.se/lasombud).

Oktober

Digital inspirationsdag arrangerad av Regionala arbetsgruppen i Östergötland. Håll utkik på mtm.se/lasombud för datum längre fram.

"Alla gör sitt yttersta för att läsningen ska fungera"

Veronica Andersson har lässtund på Kyrksläotts arbetscentral utanför Helsingfors.

Motsvarigheten till MTM:s läsombudsverksamhet bedrivs i Finland av LL-Center i Helsingfors. Hur ser deras verksamhet ut, och hur har de mött utmaningarna som coronapandemin har inneburit?

– Det finns ingenting som är normalt nu, säger Veronica Andersson, koordinator för läsombudsverksamheten på svenska.

Hur har pandemin påverkat läsombudsverksamheten hos er?

– All personal inom social- och hälsovården måste nu använda munskydd under arbetsdagen. Läsombuden berättar att munskyddet gör det tyngre att läsa högt, och att de åhörare som har nedsatt hörsel har svårare att följa med än tidigare. Mycket tid och kraft går också åt till att följa de regler som finns angående hygien, berättar Veronica Andersson som arbetat som koordinator för läsombudsverksamheten sedan 2018.

– Läsombuden inom specialomsorgen (LSS) har varit tvungna att omorganisera sina arbetsuppgifter i och med att arbetsverksamheterna är stängda, och dagpersonalen

har fått flytta till den dagverksamhet som nu finns på boendeenheterna, fortsätter hon. En del läsombud berättar att de har mer tid att läsa högt nu, andra att de har sämre möjligheter. På vissa enheter har läsningen blivit viktigare än förut för att bland annat fritidsklubbar nu är tillfälligt stängda.

– När det gäller boendeenheterna inom äldreomsorgen har de inte fått, och får fortsatt inte, ta emot besökare. Längre låg högläsningen bland

Veronica Andersson.

Samarbetar med Folkhälsan

LL-Center arbetar med och för lätt svenska i Finland. Verksamheten med läsombud startade 2010 med Johanna von Rutenberg som projektledare. Några år senare tillkom arbetet med frivilliga högläsare. Båda delarna efter inspiration från svenska Centrum för lättlästs läsombudsverksamhet, vilken sedan 2015 ingår i MTM:s uppdrag.

LL-Center verkar inom FDUV, som står för frihet, delaktighet, utveckling och valmöjligheter för alla. FDUV är en intresseorganisation för svenskspråkiga

personer med intellektuell funktionsnedsättning, men LL-Center erbjuder service åt alla som har nytta av lätt språk. Man ger även ut den lättlästa nyhetstidningen LL-Bladet, granskar och bearbetar texter till lättläst, och översätter lättläst på finska till lättläst på svenska.

Läsombudsverksamheten samarbetar med Folkhälsan som driver äldreboenden samt frivilligverksamhet och koordinerar kontakten mellan de frivilliga högläsarna och boendena.

Johanna von Rutenberg är teamledare på LL-Center och initiativtagare till läsombudsverksamheten i Finland.

frivilliga högläsare nästan nere men efter årsskiftet har den digitala högläsningen tagit fart! Många nyutbildade frivilliga högläsare har börjat läsa högt i realtid via Zoom och med teknisk hjälp av organisationen Folkhälsan som LL-Center samarbetar med. Teknikhinder kan finnas men det har ändå fungerat över förväntan. Någon enstaka högläsare har läst digitalt genom hela pandemitiden, och det finns också någon enhet som har ett specialrum där den frivilliga högläsaren kan läsa bakom en genomskinlig plastskiva så åhörarna ändå ser henne. Allt är möjligt om viljan finns!

Vilka andra digitala lösningar har ni skapat?

– Vi har gått över till att planera för och genomföra digitala träffar och utbildningar för läsombuden och högläsarna. Allt som var inplanerat under våren 2020 blev framflyttat och från och med hösten har all verksamhet genomförts digitalt. Det tunga, när något är digitalt, är att tala till människor man inte ser, eller bara ser i en liten ruta längst ner på skärmen när man delar för att visa en PowerPoint. För mig är den direkta kontakten viktig. De små leendena och huvudnickningarna får mig att känna att mottagaren tycker att det jag säger är intressant och viktigt. Digitalt uteblir den responsen.

– Vi kommer att återgå till fysiska kurser och inspirationsträffar när det blir möjligt, men i någon mån behåller vi troligen digitala lösningar även när pandemin är över. En del läsombud och frivilliga högläsare har svårt att vara med på träffar och utbildningar på plats på grund av

Hon saknar de fysiska mötena men Veronica Andersson kan också se fördelarna med att arbeta digitalt – som att fler kan vara med.

de långa avstånden i Svenskfinland. När de genomförs digitalt har fler möjlighet att delta än annars, och träffarna har gett ny energi att ta tag i högläsningen igen. Ibland har det varit ganska få personer som har deltagit i inspirationsträffarna men vi genomför dem ändå eftersom varje person är viktig.

Hur är tillgången till böcker och boktips?

– Biblioteken håller öppet i mycket liten skala. Man måste reservera en bok på förhand för att sen snabbt få gå in och hämta den. Låntagarna har alltså inte möjlighet att välja och vraka i hyllorna. Det är svårt att reservera om man inte känner till vad som finns. Därför har mina boktips i olika kanaler och former varit extra viktiga. Jag har också uppmuntrat

läsombuden att köpa in böcker till enheten och att ansöka om ekonomiskt bidrag för det från någon stiftelse eller liknande.

Vad saknar du mest under rådande omständigheter?

– Det jag saknar allra mest nu är att få visa lättlästa böcker "på riktigt" och inte bara via skärmen, svarar Veronica Andersson. Det går att göra digitalt men det blir en helt annan sak. Jag tror att det är viktigt att få bläddra och välja och vraka för att bli inspirerad av de läckra böckerna. Och jag längtar efter att kunna låna ut böcker på kurserna igen. Att få se och vara med när någon upptäcker lättläst och inser hur bra det är. Det längtar jag efter.

Text: Catharina Kåberg

Foto: Sofia Jernström

Feelgood för äldre med demens

Eli Åhman Owetz är en van feelgoodförfattare, så när hon fick frågan om att skriva för målgruppen äldre läsare med demens tvekade hon inte en sekund. Hon visste direkt vem hon skulle inspireras av till huvudkaraktären – sin egen mamma.

I början av året släpptes boken **Sköna Maj** på LL-förlaget. Huvudpersonen Maj är en stark kvinna på 85 plus. – Min mamma, som gick bort häromåret, bodde på ett demensboende de tio sista åren av sitt liv. Ända in i det sista låg en roman på bordet. Mammans kontaktperson läste högt för henne och jag tänkte på min mamma när jag skrev boken. Vad skulle hon tyckt var roligt att läsa eller bli högläst för? Vad hade hon tyckt varit mysigt och vad hade hon skrattat åt i en roman?, säger Eli Åhman Owetz.

Boken innehåller just allt som en vanlig feelgoodroman bör innehålla: värme, humor, mys, romantik och en rejäl portion nostalgi. Vi följer Maj under en dag då hon sugen på en bakelse tar sig till ett konditori. Där träffar hon på sin ungdomskärlek Lennart, som hon inte har sett på 70 år. Boken bjuder på ett pärlband av överraskningar, förvecklingar och minnen.

Eli Åhman Owetz

Eli Åhman Owetz har skrivit många uppskattade böcker i genren feelgood. Hon fick andrapris i Årets bok 2020 för sin roman **Brevvännerna** och vann också tidningen Seniorens novelltävling om kärlek på äldre dar. Men hur bör man tänka om man skriver en bok särskilt riktad till personer med demens?

– Det som är annorlunda mot en vanlig roman är att varje kapitel börjar med en återkoppling, några meningar som berättar om kapitlet innan. Så att den som är med på högläsningstunden och inte riktigt kommer ihåg vad förra kapitlet handlar om snabbt kommer in i boken. Och varje kapitel slutar också lyckligt. För det är viktigt för de

här personerna som lyssnar under en högläsningstund att den slutar med att man har ett leende på läpparna, och en bra känsla i kroppen. Och så har ju hela boken ett lyckligt slut. För är det feelgood så är det feelgood!, säger Eli Åhman Owetz.

Att lättlästa böcker fyller en viktig funktion för äldre med demens vittnar både anhöriga och högläsare på äldreboenden om. Trots det skrivs det oftare böcker om istället för denna grupp. Och feelgoodromaner finns det ännu färre av. Så för Eli Åhman Owetz kändes det som ett viktigt uppdrag:

– Jag har skrivit sju feelgood romaner tidigare men det här är min första på lättläst svenska. När jag fick frågan om att skriva en lättlästroman för målgruppen äldre med en demensdiagnos så svarade jag ja direkt. Jag har också hämtat inspiration från mamma när jag har skapat Maj, som är en strong kvinna av den gamla stammen 85 plus.

Text: Sofia Alsterhag

Målgrupp – äldre med demens

Äldre med demens är en av LL-förlagets prioriterade målgrupper. Förra året släppte förlaget även Mats Ahlséns uppskattade bok När jag var ung. Den riktar sig specifikt mot denna grupp genom att både i text och foto inspirera till samtal och locka fram minnen.

5 FRÅGOR TILL...

Catharina Kåberg, som du kanske känner igen från olika utbildningar och inspirationsdagar om läsning i omsorgen. Denna eldsjäl har spridit kunskap om lättläst, högläsning och läsombudsverksamheten i över 25 år, varav 12 år på Centrum för lättläst och MTM. Efter sommaren går hon i pension.

1 Vilka har varit dina viktigaste lärdomar genom åren?

– Den största lärdomen eller insikten är nog hur mycket en så till synes enkel aktivitet som högläsning kan betyda, både för den som lyssnar och för den som läser. Lästunden kan ibland vara dagens, eller till och med veckans, höjdpunkt. Det är fantastiskt! En annan insikt är att arbetet med läsombudsverksamheten i allra högsta grad är en färskvara. Gruppen av aktiva läsombud, frivilliga högläsare och medlemmar i arbetsgrupper är i ständig rörelse och förändring. Omorganisationer ställer allt på huvudet, prioriteringar förändras, läsombud och medlemmar i arbetsgrupper byter jobb eller går i pension och så vidare. Att inspirera till och upprätthålla en läsombudsverksamhet är ett ständigt pågående arbete, på alla nivåer, och har inget slutdatum.

2 Har du något minne som sticker ut extra mycket?

– Åren 2009–2013 när jag arbetade som projektledare för projekt Läs kraft! var speciella. Då för jag kors och tvärs över hela landet för att inspirera frivilliga att bli högläsare för personer med demenssjukdom, och nyckelpersoner från bibliotek, studieförbund med flera att bilda arbetsgrupper för att värva, utbilda och samla högläsarna i nätverk i sina respektive kommuner och regioner. Det var väldigt roliga och intensiva år.

3 Vad har du för planer nu när du går i pension?

– Åh, det myllrar i skalle och i fingrar av allt som jag vill och kommer att få mer tid att ägna mig åt nu. Jag kommer att kunna ta emot fler klienter för klangmassage, vara och skapa mer i vad jag kallar mitt kreativa rum i konstnärskollektivet på Garnisonen i Hässleholm och utbilda nya läsledare i Shared Reading tillsammans med teamet från Shared Reading-projektet i Jönköpings län, för att nämna något av allt vad jag vill och kommer att hålla på med.

4 Vad kommer du att sakna mest med ditt arbete på MTM?

– Mest av allt kommer jag att sakna alla frivilliga högläsare, läsombud, medlemmar i arbetsgrupper, bibliotekarier med flera som jag har mött, fått lära känna och har samarbetat med genom åren. Att känna deras intresse och engagemang för att bidra till mer läsning i omsorgen har varit fantastiskt. Alla goda, inspirerande möten och samtal med dem i olika sammanhang har varit den stora glädjen och själva själen i arbetet med läsombudsverksamheten för mig. Under året som har varit, med alla restriktioner, har jag verkligen saknat att inte kunna få träffa dem på plats.

Catharina Kåberg.

5 Vad läser du just nu?

– Jag har alltid flera olika böcker i gång samtidigt. Just nu läser jag Werner Aspenströms **Samlade dikter**, novellsamlingen **Tröst** av Stewe Claeson, självbiografin **H** som i **hök** av Helen Macdonald och så en bok om att bygga utekök. Det är en annan plan eller idé jag har, att bygga ett utekök vid mitt hus i skogen. Få se om jag kan få till det nu när jag kommer att få mera tid för egna projekt!

Text: Sofia Alsterhag

Foto: Marita Forsberg

BOKTIPS!

Nya lättlästa vårböcker

Våren är här med massor av ny och intressant lättläst läsning. Redaktionen tipsar om fem nyheter att läsa tillsammans.

Älskar, älskar inte

av Ann Gomér

Nu kommer andra boken i serien om grannarna på gruppboendet Bofinken. Det är sommar och Jolly ska snart fylla år. Helst av allt vill hon fira födelsedagen med vännerna och pojkvännen Lasse. Men varför är alla så undvikande och konstiga? Tänk om de inte vill vara med henne längre? En spännande berättelse om vänskap, kärlek och överraskningar, såklart med ett lyckligt slut.

LL-förlaget, nivå 1 - lättast

De sju systrarna – Maias bok

av Lucinda Riley

Den populära, romantiska serien om systrarna D'Apliee finns nu äntligen som lättläst. Sju adopterade systrar som alla söker sitt ursprung får genom en serie brev ledtrådar i jakten på sina rötter.

I den första delen möter vi Maia, vars brev leder till Rio de Janeiro, skapandet av den stora Kristusstatyn och 1920-talets Paris.

Bokförlaget Hedvig

Odla grönsaker inne – Från frö till skörd

av Bella Linde

Äntligen vår och med det odlingssäsong! I **Odla grönsaker inne** får du tips på hur du enkelt kan odla ärtskott, tomater och smörgåskrasse på en fönsterbräda inomhus. Allt tydligt steg för steg och illustrerat med vackra bilder. Boken innehåller också förslag på hur du kan äta det du odlar.

LL-förlaget, nivå 2 – lättare

Det får duga med en katt

av Johan Werkmäster

Författaren till de älskade böckerna om en naken karl är tillbaka, nu med en berättelse om ensamhet, sorg och försiktig vänskap. Sonja är änka

sedan flera år och längtar efter någon att prata med. När dottern Maja köper en katt åt henne blir Sonja först irriterad, inte vill hon ha något husdjur! Men katten Nisse visar sig vara ett riktigt mysigt sällskap och när Nisse en dag försvinner blir Sonja förtvivlad. Under sökandet efter Nisse stöter hon på Sture, som gärna hjälper till att leta...

LL-förlaget, nivå 2 - lättare

Kampen för Kafé Krut

av Sara Wadell

Ruts kafé har legat i stadens centrum i evigheter. Men det kommer färre och färre kunder, hela centrum ska byggas om och nya trendiga affärer och restauranger ska flytta in. Rut har inte bytt kaféets inredning eller meny på tjugofem år och nu är hon rädd för att kaféet kommer behöva stängas. Kan hon med hjälp av stammisarna Soraya och Pelle locka kunderna tillbaka?

Bokförlaget Hedvig, nivå 5

